

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

TAGAJÁNLSÓK

1924-BEN

KÉZIRAT GYANÁNT

BUDAPEST

1924

061 12 HTA

Pápa, 1924. Fõiskolai kõnyvnyomda.

TAGAJÁNLÁSOK

1924-ben.

AZ I. OSZTÁLYBA.

TISZTELETI TAGNAK:

Dr. PASTEINER GYULÁT, a budapesti kir. Magyar Pázmány Péter-Tudományegyetem nyugalomba vonult nyilvános rendes tanárát, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagját, tiszteleti tagnak ajánljuk.

Két év hiján ötven éve, hogy Pasteiner Gyula a budapesti egyetemen a művészet történelem tanára lett. Alig pár esztendeje, hogy nyugalomba vonult. Tanári működése egy emberöltőt meghaladó időre terjedt s ez alatt szívvel lélekkel hivatásának élve, egész generációt nevelt szakmájának és vezetett be a művészettörténelem modern módszerébe.

A jövő évben lesz ötven esztendeje, hogy az időszaki sajtóban közölt számos cikke és tanulmánya után első önálló műve megjelent. „*A régi művészetek történelmének mai tudományos állása*“ c. értekezésében (Budapest, 1875) az akkor nálunk még új s a külföldön is a legfiatalabb tudományág módszerét, amellyel négy évre terjedő külföldi tanulmányai folyamán ösmerkedett meg, ő mutatta be nálunk először s alkalmazta előadásában, valamint „*A művészetek története a legrégebbi időktől napjainkig*“ c. 1885-ben kiadott alapvető könyvében. Egyetemes műtörténetének megjelenése után következik Pasteiner Gyula működésének több mint husz évre terjedő legtermékenyebb és ugyancsak sokoldalú írói korszaka, amelynek elismeréséül választotta meg Akadémiánk 1890-ben levelező, majd 1907-ben rendes tagnak. 1885-ben indítja meg és 1894-ig szerkeszti az Orsz. Magyar Iparművészeti Társulat első folyóiratát, a *Művészi Ipart*, amellyel akkoriban újjáéledő iparművészetünk fejlődésének szabott, régi fényes korszakainak tanulságaira utalva, irányt. Mint szerkesztő egész gárdát nevelt művészeti irodalmunknak, mint a Budapesti Szemlének évek hosszú során át műkritikusa, ő volt nálunk megteremtője a pozitív tudományos alapon nyugvó képírálatnak, amelyet fellépéséig időszaki sajtónkban szinte kizárólag egy-két saját

modorától befolyásolt művésznök irányított több-kevesebb elfoglaltsággal.

Üttörő jelentőségűek Pasteiner Gyula tanulmányai, amelyeket az *Osztrák Magyar Monarchia Írásban és Képben* című vállalat kötetei számára Magyarország műemlékeiről irt. Műrégészetünk első művelői, korunk romanticizmusának megfelelően, középkori műemlékeinken kívül alig méltattak más figyelmükre. Pasteiner Gyula azonfelül, hogy beutazva az egész országot, a műtörténelemnek akkor már fejlettebb eszközeivel helyesbítette érdemes elődeinek megállapításait és értékelését, művészetünk későbbi korszakainak, a barokk, rokokó és a klasszicizáló stílus korának számos addig figyelemre sem méltatott emlékét fedezte föl és ösmertette. Nagy része volt abban, hogy sikerült gátat vetni annak a könyörtelen pusztításnak, amelyet XVII.—XVIII. századbeli műemlékeink a középkorért rajongó restauráló építészeinknek a gótikát feltámasztani akaró törekvéseitől szenvedtek s nem kis mértékben neki köszönhetjük, hogy fiatal műtörténetíróink épp a sokáig félreismert barokk és rokokó emlékeink tanulmányozásával foglalkoznak a legsűrűbben. Innen van, hogy amikor a trianoni béke folytán középkori művészeti emlékeink zömét elvesztettük s ezek tanulmányozása lehetetlenné vált, művésztörténelmi irodalmunk ma is virágzik. Kizárólag tanári hivatásának és tudományának szentelt félszázados munkássága közben Pasteiner Gyula élete szerény visszavonultságban telt el. Az érvényesülést más téren s a kitüntetést sohasem kereste. Érdemeit a Magyar Tudományos Akadémián, egyetemi karsársain és tanítványain kívül nem is méltányolta más.

A jól végzett munka fölemelő tudatával, minden szerepléstől visszavonulva, lépte át a patriárkák korának küszöbét, kiérdemelve a legnagyobb kitüntetést, amelyet Akadémiánk tudományos érdemekért nyújthat.

Némethy Géza r. t.
Császár Elemér r. t.
Divald Kornél l. t.
Szinyei Ferenc l. t.

AZ I. OSZTÁLY A) ALOSZTÁLYÁBA

RENDES TAGNAK:

Dr. ZOLNAI GYULÁT, a pécsi Erzsébet-tudományegyetem ny. r. tanárát rendes tagnak ajánljuk. Zolnai Gyulát a T. Akadémia 1897 május 6-án választotta meg levelező

tagjává. Azóta Zolnai a szorosabb értelemben vett magyar nyelvtudomány területén értékes és eredményes munkásságot fejtett ki. Éveken keresztül volt a Nagy Szótár gyűjtő munkálatainak vezetője és irányítója s székfoglaló értekezésében meg is jelölte azokat az irányelveket, amelyeket az új szótár szerkesztésében majdan követni kel. Az ő szerkesztésében jelent meg a Magyar Oklevélszótár, amely hiányai ellenére is nélkülözhetetlen segédeszköze a magyar nyelvtörténet munkásainak. Több száz nyelvtörténeti, nyelvtani és nyelvhelyességi kérdésekkel foglalkozó kisebb-nagyobb cikkei közül csak a módszertani szempontból is érdekes „A nyelvbeli különböztetésről“ és a *-si* képzőről irt tanulmányait emeljük ki, amelyek a szerző eredeti felfogásának és mintaszerű nyelvtörténeti módszerének fényes bizonyítékai.

A t. Akadémia Zolnai Gyula I. tagnak r. taggá való megválasztásával majd három évtizedes ernyedetlen és eredményes tudományos munkásságot jutalmazna.

Szinnyei József ig. és r. t.
Melich János r. t.
Gombocz Zoltán r. t.

AZ I. OSZTÁLY A) ALOSZTÁLYÁBA

LEVELEZŐ TAGNAK:

Dr. JAKUBOVICH EMILT, a Magyar Nemzeti Múzeum Orsz. Széchényi-Könyvtára igazgatóörét, a Nyelvtudományi Bizottság segédtagját, az I. osztály A) alosztályába *levelező tagnak* ajánljuk. Jakubovich 1906 óta fejt ki igen értékes magyar nyelvtörténeti munkásságot. Különösen nagy szorgalommal és szép eredménnyel kutat régi magyar nyelvemlékek után, gyűjti nagy buzgalommal a középkori magyar nyelvnek köznevekben és tulajdonnevekben való szókészletét s a gyűjtött anyagot éles elmével, nagy tudással magyarázza. A Königsbergi Szójegyzék, az Ó-magyar Mária-síralom című emlékekről, valamint számtalan, magyar nyelvtörténeti szempontból fontos oklevélről való tudásunk lényeges részei az ő kutatásának eredményei. A Magyar Nyelvtudományi Társaság A tihanyi oklevél olvasásához c. nagybecsű dolgozatát (megjelent a Magyar Nyelv 1923. évf.-ban) a Szily-jutalommal tüntette ki, az Akadémia pedig Lél és Lebedias c. értekezését a Sámuel dijnak 1918. évi odaitélése alkalmával dicséretben részesítette. A tihanyi alapítólevél olvasásához c. tanulmánya

sokkal gazdagabb tartalmú, mintsem címe sejteti, ugyanis az alapítólevél néhány helyének új olvasatával kapcsolatban egész kis monographiákat közöl pl. az Árpádkori magyar *au* diphthongus fejlődéséről, a *-di* kicsinyítőképző történetéről, a szókezdő kettős *uu* betű hangértékéről stb. Különösen értékes teszi a tanulmányt még az is, hogy szerzője számos Árpádkori oklevél hitelességére vonatkozó megállapításait is közli, amivel megbecsülhetetlen szolgálatot tett a magyar hangtörténet munkásainak is. Lél és Lebedias c. dolgozatában pedig bebizonyítja, hogy *Lebedias* a magyar *lenni* igéből képzett árpádkori *Levedi* személynévvel azonos, *Lél*-ről pedig, hogy a *lélek* szó képzőtlen *Lél* alakjával. Jakubovich egyébiránt legkiválóbb palaeographusaink egyike s a középkori magyar oklevél- és kéziratanyag egyik legjobb ismerője. Értékes munkásságának jegyzéke ez:

a) **Értekezések, kisebb cikkek:**

1. *Magyar Nyelv* c. folyóiratban:

- 1906: A nagy madi határjáró-levél 1404-ből;
 1908: Régi magyar breviáriumi mutatótábla;
 1913: XV. századi magyar fohászok; A gyulafehérvári glosszák forrásához; Lassú.
 1914: Nyelvtörténeti adatok; Szemelvények az Oklevélszótár készülő pótlékából;
 1915: Régi magyar női nevek; Két természetrajzi szójegyzék (Ernyey Józseffel); Ajtony; Jobbágy; A czoki indulatszó; Harmadszor az 1517. évi magyar levélzáradékról; Méherdió; Neste;
 1916: Korhány; Kékkend; Bytel; A Königsbergi Szójegyzékről;
 1917: A Nagyszombati Kódex írója; Egy régi magyar szótár téves nyoma; Kinga; Csantavér; Ohudalov; Lassú;
 1918: Igar; Feze; Istenvette; Menyütötte-sziget; Erge; Edvi-Edvén; Lél és Lebedias.
 1919: Jahacecu-játék; A XV. századi nyelvemlékhez; Scent Kuruht; Tiszavarsányi levél 1474-ből; Adalékok nyelvemlékeink sorozatához I. (A II. rész 1920. évf.-ban jelent meg.)
 1920: A Gyécse, Géza névhez;
 1921: Régi magyar betegségnevek; Vazul-Vászoly névhez; Bottalütő-besenyő;
 1922: Herdechelin. Seyta;
 1923: A tihanyi alapítólevél olvasásához. I. (II. rész az 1924. évi folyamán jelent meg); Néző; Sárís; Magyar felségfolyamodvány II. Lajos királyhoz 1524-ből;

1924: Ujabb adalékok nyelvemlékeink sorozatához.

2. *Magyar Könyvszemle* c. folyóiratban:

1919: Bonfini-Kódex-töredék a Magyar Nemzeti Muzeumban;

1922: Bőrhártya és papiros a XIV. században;

1923: A gyulafehérvári könyvpusztítás 1277-ben.

3. *Ethnographia* c. folyóiratban:

1914: Az akasztott ember keze;

1915: Éjjeli vigyázók éneke a XVIII. századból.

4. *Turul* c. folyóiratban:

1914: Az Agmán nemzetség teljesebb neve és egy ismeretlen ága.

1923: Kun Erzsébet nőtestvére;

5. *Révai Nagy Lexicon*: Palaeographiai cikkek.

6. *Szily-Emlékkönyvben*: Csángó folyamodvány 1585-ből.

b) Őnálló művek:

1. Calepinus latin-magyar szótára 1585-ből. Sági István és Melich Jánossal együtt rendezte sajtó alá. Bpest, 1912. Magyar Tudományos Akadémia.

2. Aragoniai Beatrix királyné életére vonatkozó okiratok. A Magyar Tud. Akadémia Tört. Bizottságának megbízásából dr. Gerevich Tibor és dr. Jakubovich Emil közreműködésével közli Berzeviczy Albert. Bpest, 1914. (Mon. Hung. Hist. Dipl. vol. XXXIX.)

c) Könyvismertetések:

Turul, 1908., 1909., 1910., 1911., 1912. évi folyamaiban.

d) Kéziratban:

1. A nápolyi Anjouk magyar igénycimere. (Felolvasta a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társ. 1916. dec. 16-i ülésén.);

2. A legelső nyomtatott magyar szavak. (Felolvasta a Magyar Nyelvtud. Társ. 1920. júni. 8-i ülésén);

3. Jelentés a vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszterhez az Ó-magyar Mária siralomról;

4. Magyar Nyelvemlékek (a Magyar Nyelvtud. Kézíkönyve számára);

5. Pais Dezsővel írja a „Tudományos Gyűjtemény“ Ó-magyar olvasókönyv című kötetét.

A felsorolt dolgozatok tudománybeli nagy értéke méltóvá teszi Jakubovichot arra, hogy az Akadémia *levelező tagjává* válassza. Választásával az Akadémia értékes munkásságot jutalmaz meg.

Szinnyei József ig. és r. t.

Melích János r. t.

Gombocz Zoltán r. t.

AZ I. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

LEVELEZŐ TAGNAK:

BAJZA JÓZSEF Dr.-t, egyetemi ny. r. tanárt, Akadémiánk Irodalomtörténeti- és Keleti Bizottságának s. tagját, a Szt. István Akadémia r. tagját, a magyar és horvát irodalomtörténet művelőjét lev. tagnak ajánlom az I. osztály B) alosztályába. Bajza József 1906-ban kezdte tudományos munkásságát, s több mint egy évtizeden át a magyar irodalomtörténet terén folytatta. E munkásságának legértékesebb terméke nagy rokonáról, Bajza Józsefről irt hatalmas monografiája, melyet az Akadémia 1911-ben az Ipolyi-díjjal tüntetett ki, s 1914-ben a könyvkiadó vállalatában közre is bocsátott. Az 500 lapos könyv kitűnően egyesíti a legszigorubb tudományos módszerességet és az előadásnak könnyed eleganciáit, úgy, hogy nemcsak szemléletes, tetszetős képet ad hőse egyéniségéről, hanem minden oldalról olyan élesen megvilágítja, a Bajza-problémákat annyira tisztázza, hogy vele teljesen megoldotta a nagy föladatot, megírta Bajza végleges élet- és jellemrajzát. A 10-es évek közepétől kezdve délszláv tanulmányokba merült el s a publicisztika és történettudomány mesgyéjén mozgó dolgozataival iparkodott a délszláv királyság megalakulásának körülményeit tisztázni s az új állam-alakulat történetét megírni. Nagyszámú tanulmányát ezen a téren egyfelől új források fölismerése és kiaknázása, másfelől eredményeinek gazdagsága és értéke tünteti ki. Elmélyedése a délszláv problémákba, magas, tudományos szempontjai és biztos ítélete ma Bajzát a délszlávokkal foglalkozó disciplinák legavatottabb művelőjévé teszi. De nem állt meg a publicisztikánál, hanem tovább ment innen a horvát irodalomtörténet művelésére, s több kisebb-nagyobb cikkén kívül két nagyobb szabású tanulmányban mutatta meg, hogy a magyar irodalomtörténet művelése közben szerzett módszertani jártasságát

értékesíteni tudja a horvát irodalomtörténet terén is. E tanulmányai közül az első a világháború alatti horvát irodalom ismertetését adja, a másik a ragúzai horvát irodalom legnagyobb alakjáról, Gjivo Frana Gundulič-ról szól, s nemcsak jóval túlmegy a horvát tudomány eddigi eredményein, eddig észre nem vett kapcsolatokot derítve ki, hanem teljes képet ad az olasz és horvát közműveltség öllekkezéséből keletkezett kis köztársaság egész szellemi életéről.

Akadémiánk mind magyar irodalomtörténeti, mind szlavisztikai fôadatainak elvégzésében igen jó hasznát látná Bajza József munkásságának.

Császár Elemér r. t.

Az első osztály irodalmi alosztályában megüresedett levelezô tagsági helyek egyikére bátor vagyok **BARTÓKY JÓZSEFET**, a Kisfaludy-Társaság rendes tagját ajánlani. Bartóky csak alig néhány éve tűnt fel. Ismertük ôt, mint kitünô tisztviselôt, de azt, hogy a kiváló tisztviselőben mily nagy írói tehetség lappang, még barátai sem sejtették. Egy csapásra legjelesebb elbeszélőink sorába emelkedett. Ritka megfigyelô. Éles szemmel látja s biztos kézzel rajzolja úgy a külsô világot, mint az emberi lélek rejtelseit. Képzete a leleményben s a plasztikus ábrázolásban egyaránt erős, a lélekelemzésnek elsőrendű mestere. Megkapó tulajdonsága, hogy egyszerű szavakkal s szinte lapidáris rövidséggel mily nagy hatást tud elérni. A legnemesebb, — s szerintem — a legmagasabb művészet ez, mely csak kivételesen az Arany Jánosoknak adatik.

Elbeszéléseinek különös értéket ad, hogy ellentétben az újabb irodalom erkölcsrontó irányával, kivétel nélkül szilárd erkölcsi alapon nyugszanak. Bartóky a szó szoros értelmében moralista, alig van olyan műve, melynek legvelejtében valami erkölcsi mag nem rejtőznék. De semmi sincs tôle távolabb, mint a száraz moralizálás. Az erkölcsi tanulság a jellemekbôl és a cselekvénybôl folyik.

A mi szemünkben elbeszéléseit különösen becsessé teszi még az erőtelmes, férfias tiszta magyar nyelv, valamint a magyar föld, magyar élet és magyar jellemek hû ábrázolása. Bartóky erős realizmussal rajzol, de a valóság élethû képe fölött a költô ideális lelke lebeg s nem engedí, hogy a rajz túlzásba csapjon, vagy a naturalizmus posványába süllyedjen. A külföld a magyar népet az ő elbeszéléseibôl ismerhetné meg legigazabban.

Tevékenysége is meglepô, mintha pótolni akarná azt, amit hosszú évtizedek alatt elmulasztott. Az utóbbi két-három

év alatt a „Magyar fabulák“ című kötetén kívül három kötet elbeszélése jelent meg (Őszi esték, Télben, Mécsvilág), a Budapesti Hirlap tárcájában egy kisebb regénye látott napvilágot, a lapokban és folyóiratokban elszórva megjelent beszélyei szintén megtöltenének egy kötetet.

Bartóky Józseftől, ki alkotó erejének teljességében áll, még igen sok értékes művet várhatunk. Megválasztatása dísz és haszon lenne Akadémiánkra nézve.

Vargha Gyula t. t.

Négyesy László r. t.

Császár Elemér r. t.

Hozzájárul: Horváth János l. t.

Szinnyei Ferenc l. t.

Solymossy Sándor l. t.

JAKAB ÖDÖN költőt, a Kisfaludy-Társaság és Petőfi-Társaság rendes tagját, az I. osztály B) alosztályába levelező tagnak ajánljuk.

A múlt évi ajánlás részletesen kifejtette, hogy Jakab Ödön ötven esztendőös írói pályája mennyi értékes munkát adott a nemes hagyományoktól áthatott magyar költészetnek. A Magyar Tudományos Akadémia két ízben is megjutalmazta munkásságát s a Petőfi-Társaság első ízben neki ítélte oda azt a nagy jutalmat, melyet a Petőfi-Társaság a ma élő legkiválóbb költők számára alapított Petőfi Sándor emlékére.

Akadémiánk I. osztálya a múlt esztendőben magáévá is tette az ajánlást s csak valami szomorú véletlenül múlt, hogy Jakab Ödön a plénum választásán néhány szóval kisebbségben maradt. Most megújítjuk javaslatunkat. Aki irodalmunkat igazi művészi lélekkel és izzó nemzeti érzéstől áthatottan műveli immár félszázadon keresztül, az méltán rászolgál az Akadémia koszorújára.

Ferenczi Zoltán r. t.

Pintér Jenő l. t.

KÉKY LAJOST, a Kisfaludy-Társaság másodtitkárát, az Országos Színművészeti Akadémia tanárát és budapesti egyetemi magántanárt levelező tagul ajánljuk.

Tavalyi ajánlásunkra hivatkozva ezúttal elég legyen a következőket megemlítenünk.

Kéky a magyar irodalomtörténetírók élő gárdájának egyik

elsőrendű és kiváló érdemű tagja. Mint kutató és feldolgozó, mint monografus és essai-ista, mint életrajzíró, történeti rendszerező és kiadó egyaránt becses munkálatokat adott. Így *Tompa Mihály* című könyve 1909-ben a Kisfaludy-Társaság pályázatán még Váczy Jánosnak szintén kitünő s utóbb a mi könyvkiadó vállalatunkban megjelent gazdag tartalmú Tompa-életrajzával szemben is, hasonló alaposságával, de plasztikusabb alakításával és előadásbeli előnyeivel győzelmet aratott. Ugyanő készítette el Tompa verseinek első kritikai, mintaszerű kiadását, a versek időrendi, tehát a fejlődés áttekintését megkönnyítő sorrendjével; az I. kötet a Kisfaludy-Társaság Nemzeti Könyvtárában megjelent. Akadémiánk is megbizással tisztelte meg, mint az 1908-iki Léway-pályázat nyertesét: *A magyar verses elbeszélő költészet története a XIX. század második felében* c. tételről. E mű részletei azok az Arany-monografiák, melyek a szerző tollából napvilágot láttak és az Arany-irodalom legszámottevőbb termékei közé tartoznak.

Ugyancsak a mi Léway-jutalmunkat nyerte el 1915-ben is *A jellemrajz a magyar szépirodalomban* c. munkájával, melyből szintén jelentős részletek láttak napvilágot s a szerző egyetemes irodalmi tájékozottságát, esztetikai készségét, szellemének elvonó és rendszerező erejét dicsérik. Tanulmányai Herczegről, Gárdonyiról, Sebők Zsigmondról, Móriczról, Somló Sándorról, Dalmadiról és más írókról, Baksay-könyve jórészt alapvető, vagy legösszefoglalóbb munkálatok. 1922-iki Petőfi-könyve is a maga összefoglaló célja szerint igen velős, világos és önálló mű. Minden dolgozatát föltétlen alaposság, kiforrott ítélet, biztos izlés, művészi alakítás, vonzó, magyaros és élvezetes előadás jellemzi. Irodalomtörténeti bizottságunknak hosszabb idő óta segédtagja. Tagul választása méltó elégtétel lenne ennek a szerény, de nemesen önérzetes tudósnak, aki bizonyly jóval több érdemet szerzett, mint ami külső elismerésben eddig részesült.

Négyesy László r. t.
Császár Elemér r. t.

Az I. osztály *széptudományi alosztályába* levelező tagnak ajánlom **PETROVICS ELEKET**, a Szépművészeti Múzeum igazgatóját.

Petrovics Elek már előbb, mintsem műtörténelmi tanulmányokat írt, ismert névre és tekintélyre tett szert, mint finom izlésű, alapos műértő, — annyira, hogy midőn más pályáról egyszerre a Szépművészeti Múzeum igazgatójává neveztetett ki, ezt a szakkörök szerencsés választásnak tartották s tagadhatatlan, hogy ez intézetet ő felvirágoztatta.

Mióta így munkásságát egészen a képzőművészetek szolgálatába állíthatta, e téren érdemes irodalmi működést is fejt ki. Munkássága három irányba ágazik.

Első sorban magyar festőművészek műveit és pályáját magyarazza, alaposan, mégis világos módon s mindig kitűnő érzékkel, megértéssel. A Pantheon irodalmi intézet kiadásában „Művészeti Pantheon“-t is kezdett szerkeszteni, s ebbe megírta Ferenczy Károly életrajzát. A könyv szoros kapcsolatban kíséri e kitűnő művész életét s művészi pályáját, tisztán világítja meg fejlődésében a forduló pontokat, élesen jellemzi különböző korszakait, amint művészi példák s a környezet hatása alatt előbb a festői, majd a benső, lelki elem válik nála uralkodóvá, ami alatt művészi egyénisége, felfogása egyre tisztábban kristályosul s egyre önállóbban és bátrabban nyilatkozik; művészi céljai is egyre világosabbak. E könyv csak tömörségénél fogva kis terjedelmű; hosszú fejtegetések nélkül magyaráz s élénk tudja állítani ez igen érdekes ember egyéniségét is.

Többször foglalkozott Szinyei Merse Pállal, egyik fiatalkori jellegzetes művének szerencsés fölfedezője is, egyben magyarázója. Becses adatokat tett közzé a *Majalis*-ra nézve s — úgy látszik személyes érintkezések alapján — összeállította Szinyei nyilatkozatait, nézeteit a festészetről.

Ismertette a csaknem elfeledett Spitzer Emánuel életét és művészetét, kit a német képes folyóiratok hódítottak magukhoz s egy sokszorosító eljárást is talált föl, mely jobban megővta volna a reprodukált művek művészi finomságait.

Igen érdekesen elemzi Rippl-Rónai művészetét, akit az élet képeinek impresszionista, gyors kezű lebűvölése folytán mintegy az élet gyorsirójának nevez. Alaposan foglalkozott Simay Imrével (*Magy. Iparművészet*, 1912). Nagyobb összefoglalást nyújt két nagy közleménye: *A tájkép virágzása*, (*Művészet*, 1908), s Greguss-bizottsági áttekintő jelentése: *Hat év magyar szobrászatáról*. (*A Kisfaludy-Társ. Évlapjai*, 1923.)

Munkásságának másik ága külföldi művészekkel foglalkozik. E téren kimagaslik Altdorfer *Keresztrefeszítés* képeről irt tanulmánya, melyben a kép korát, sőt származási helyét is sikerült megállapítania. E tanulmány kibővítve németül is megjelent a *Jahrbuch der preussischen Kunst Sammlungen* c. tudományos kiadványban. Hasonlóan becses Eeckhout *Sunamiti nő-jéről* irt tanulmánya.

Külföldi képirókról szóló munkássága főképp a Szépművészeti Múzeum anyagának ismertetése körül forog. Közleményei az újabb magyar és idegen szerzeményeket beillesztik a múzeum anyagába, felmutatva, mennyire képviselnek egy-

egy kort, irányt, mestert, technikát. (E nemű cikkei nagyrészt össze vannak gyűjtve *Újokról és régiekről* c. kötetében.)

Ezzel föltárul előttünk munkásságának harmadik tere, melyet szinte gyakorlatinak nevezhetnénk. Azzal, hogy a Múzeum gyarapodását, új szerzeményeit folyvást a műértő közönség elé tárta, érdeklődést bírt irántuk ébreszteni élővé, sokak közügyévé tette a Múzeumot, melyet egyre többen keresnek föl becses ajándékokkal. A múzeum gyarapodása — a mai nehéz időkben — jobbára ily ajándékokból áll, melyek közt Greco és Szinyei képek is szerepelnek. Mindezt öntudatosan, tervszerűen érte el. Egyik jeles cikke a *Múzeumok és gyűjtők* baráti viszonyát, egymásra utaltságát fejtegette; a *Szépművészeti Múzeum jövője* c. cikke a gyűjtemény szerves kiépítése érdekében a *csere* szükségét hangoztatta. Mindez, a múzeum belső rendezésével és időszaki kiállításával együtt szintén szem előtt levő, elismerést érdemlő, tudományos szakmunkásság.

Művészeti életünk jelenével foglalkozó munkássága nincs csupán a Szépművészeti Múzeumra korlátozva, hanem kiterjed művészetünk s iparművészetünk jelenének és jövőjének égető problémáira. Ilyen fejtegetései: *Iparművészetünk sorsa*, (*Iparművészet*, 1922), *A gödöllői telep kulturális törekvései*, (u. ott. 909.) stb. Mindez sokoldalú érdeklődésről, tág látókörrel tesz bizonyosságot.

Munkáinak előadása világos, nyelvök ép, s megvan rajtuk a komolyság szépsége, olykor rejtett, de mély érzéssel párosulva, mint Riedl Frigyesről tartott emlékezésében, Kisfaludy-Társaságbeli székfoglalójában.

Osztályunkban méltó helyet töltene be a képzőművészeti aszthetikának e komoly képviselője.

Voinovich Géza r. t.

AZ I. OSZTÁLYBA

KÜLSŐ TAGNAK:

BECKER FÜLÖP ÁGOSTOT, a lipcsei egyetem hírneves romanistáját külső tagnak ajánljuk. Beckert szoros kapcsolatok fűzik Magyarországhoz. Egy évtizednél tovább volt a budapesti egyetemen a francia nyelv és irodalom tanára s ez idő alatt tudományos munkásságának jelentékeny része magyar nyelven jelent meg. Értekezései, cikkei, tanulmányai, monographiái, amelyek a Budapesti Szemlében, Egyetemes Philológiai Közönyben, az Ókori Lexiconban és az Egyetemes

Irodalomtörténet román-kötetében láttak napvilágot, ezirányú tudományos irodalmunk legértékesebb alkotásai közé tartoznak, sőt a romanistika több ágát először szólaltatták meg magyar nyelven. Az Egyetemes Philol. Közönyben jelent meg az az értekezése is, amelyben először fejti ki rendszeresen az ófrancia epika keletkezésére vonatkozó nevezetes elméletét, amely később Bédier számára az ófrancia epika történetének megírását, Bédier saját megállapítása szerint, lehetővé tette. Budapestről 1905-ben a bécsi egyetemre távozott, majd 1917-ben a lipcsei egyetem meghívását fogadta el, de az a jóakarató támogatás, amelyben az egyetemére került magyar hallgatókat részesítette, bizonyosága volt annak, hogy azok a szálak, amelyek őt hazánkhoz fűzték, nem szakadtak el teljesen. Nagyszabású, különösen az ófrancia korszak és a 16. század irodalmával foglalkozó munkássága Beckert csakhamar a német romanistika vezéralakjává tette s ez a felfogás kifejezést nyert abban az emlékkönyvben is, amellyel két évvel előlött tanítványai és barátai a mester előtt hódolatukat kifejezték.

Becker Fülöp Ágost megválasztásával a t. Akadémia a romanistika tudományának egyik legméltóbb képviselőjét iktatná be külső tagjai sorába.

Színnyei József ig. és r. t.

Melich János r. t.

Petz Gedeon r. t.

Gombocz Zoltán r. t.

A II. OSZTÁLY A) ALOSZTÁLYÁBA

RENDES TAGNAK:

PAULER ÁKOS levelező tagot rendes tagnak ajánljuk. Az alatt a tizennégy év alatt, amióta Pauler Akadémiánk tagja, egy minden ízében szervesen összefüggő filozófiai rendszer megalkotásával a magyar filozófia fejlődésében új irányt indított meg. Ennek körvonalai „A logikai alapelvek elméletéhez“ c. székfoglaló értekezésében (1911) kezdtek már kibontakozni: rendszerének zárt egységét éppen az biztosítja, hogy a filozófia valamennyi területének alapfogalmait a redukciónak nevezett módszerrel a logikai alapelvekre, mint végső gyökerekre, iparkodik visszavezetni. Ugyancsak az Akadémián mutatta be „A fogalom problémája a tiszta logikában“ c. munkáját, mely mint az előbbinek szerves továbbépítése, a logikai

idealizmus álláspontjának új és eredeti kifejtése. Rendszerét a maga egészében „Bevezetés a filozófiába“ (1920) c. nagy művében fejtette ki, melyben kiváló szisztematikai érzéke és konstruktív ereje minden gondolatát a többivel állandóan a legzártabb logikai összefüggésben és egységben fejleszti tovább. E rendszer a világszerte ébredező neoidealisztikus világnézet egyik legérettebb és legsikerültebb formája, mely filozófiai irodalmunkban eddig nem tapasztalt hatást ért el (a könyv félév alatt második kiadást ért). Ez azt mutatja, hogy e rendszer a maga szilárd és harmonikus formájában a világháború támasztotta lelki anarchia közepett alkalmas arra, hogy a kornak egységes világnézet után való sóvárgását kielégítse (német kiadása sajtó alatt van).

„Liszt Ferenc gondolatvilágá“-ban (1922) Pauler a művészet és a világnézet szoros elvi kapcsolatába egy klasszikus minta finom elemzése alapján mélyen bevilágított; Medveczky Frigyesről tartott emlékbeszéde (1917) egyike a legszebbeknek, ami Akadémiánkon a kegyelet nevében elhangzott; „Aristoteles“ c. monografiája (1922) a Stagirita világfelfogásának egészen új utakon járó és formailag is remek jellemzése.

Még számos kisebb-nagyobb tanulmányát mellőzve, nemcsak e mélyenjáró és nagyhatású munkásság alapján ajánljuk Pauler Ákost a rendes tagsági székbe, hanem azért is, mert a „bölcseleti és társadalmi alosztályban“ jelenleg bölcsész a rendes tagok sorában nincsen.

Concha Győző r. t.
Kornis Gyula l. t.

LEVELEZŐ TAGNAK:

A II. o. A) alosztályában üresedésben lévő levelező tagsági helyek egyikére vagyunk bátrak ajánlani **Dr. KENÉZ BÉLÁT**, a budapesti Pázmány Péter tudomány egyetemen a statisztika ny. r. tanárát. Kenéz közgazdasági és statisztikai kiképzését első sorban a budapesti egyetemen nyerte, ahol már Földes Béla nemzetgazdasági és statisztikai szemináriumában komoly munkát fejtett ki és szorgalmasan előkészült későbbi hivatására. Aztán folytatta tanulmányait a londoni School of Economicsban és a hallei egyetemen. Hazatérve belépett a központi statisztikai hivatalba, későbbben a kereskedelmi miniszterium iparstatisztikai osztályában működött. 1906-ban egyetemi magántanári képesítést nyert. 1907-ben a kolozsvári, majd 1917-ben a budapesti egyetem statisztikai tanszékére

neveztetett ki. Kenéz irodalmi munkásságából, mely mintegy 28 évre nyulik vissza, mellőzve a kisebb cikkek és tanulmányok egész seregét s csak a következő, fontosabb és önállóan könyvalakban megjelent munkáira utalunk.

1. A statisztika elmélete 1903.
2. A városok fejlődése és jelentősége 1905.
3. Magyarország népességi statisztikája 1906.
4. Sztrájkstatisztika 1907.
5. A nép és a föld 1916.

Ezen munkák mindegyike a tárgy alapos ismeretéről, a tudományos irodalom szorgalmas felhasználásáról tanuskodik, mindegyik a kérdés tisztázását előmozdítja. Legterjedelmesebb és legértékesebb munkája az utolsó helyen említett, mely szélesebb körökben terjesztette a magyar földbirtok problémáinak ismeretét.

Kenéz irodalmi munkásságát nemcsak előadásának világhossúsága és témáinak a főntebbiekből is kitetsző változatosága jellemzi, hanem a források alapos kutatása, a módszer szabatosága s a tudományos problémák gyakorlati jelentőségének helyes fölismerése is. Kiváló ismerője a magyar földbirtokviszonyoknak és ebbeli tudását a törvényhozás terén is érvényesítette.

Tartalmas és hosszú irodalmi munkássága alapján és további buzgó tudományos munkálkodása reményében, tehát jutalmazás és további buzdítás céljából, kérjük Kenéz Bélát a magyar tud. Akadémia tagjai sorába felvenni.

Földes Béla r. t.
 Thirring Gusztáv l. t.
 Fellner Frigyes l. t.
 Buday László l. t.
 Kovács Alajos l. t.

NAGY JÓZSEFET, a pécsi egyetemen a filozófia nyilv. r. tanárát, filozófiai irodalmunk sokoldalú és mozgalmas munkását a Posch Jenő halálával megüresedett levelező tagsági helyre ajánljuk. Nagy József munkáit nagy irodalmi és történeti tájékozottság, erős elemző képesség s mindig világos előadásmód jellemzi. Munkássága főképp a filozófia történelmének területére esik. Idevágó munkái közül ki kell emelnünk „Taine“ c. monografiáját (1922), melyben Taine életének és gondolatainak elmélyedő kritikai ismertetése mellett arra a kérdésre is sikeresen válaszol, vajjon milyen elemek értékesíthetők ma is Taineből világnézetünkben? Igen finom elemző képességről tanuskodik Pascal-tanulmánya is, melyet a Gon-

dolatok fordításához csatolt. (Filozófiai Írók Tára 25 köt.). „A mai filozófia főirányai“ c. könyvében (1923) az utolsó félszázad legfőbb filozófiai áramlatait s ezek képviselőit széleskörű és alapos tudással, világosan és a stílus nem jelentéktelen plasztikai erejével jellemzi. „A filozófia története“ c. munkája (1921) irodalmunkban a legjobb ilyen irányú összefoglalás. Nagyszámu kisebb dolgozatait mellőzve, itt csak még két értékes szisztematikus vizsgálódására utalunk, melyek alapos elemzése a metafizikai rendszeralkotás lelki strukturájának megértését sikeresen előmozdította: „A metafizikusok lélektanához“ (Filoz. Társ. Közl. 1914) és „A metafizikai intuicióról“ (Athenaeum, 1917).

Pauler Ákos I. t.

Kornis Gyula I. t.

A II. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

RENDES TAGNAK:

A II. osztály B) alosztályában megüresedett rendes tagsági helyre ajánljuk **KOLLÁNYI FERENC** I. tagot. Kollányi Ferencet a Magyar Tudományos Akadémia 1903-ban választotta tagjai sorába a magyar egyháztörténelem és egyházjog terén kifejtett kiváló munkásságáért. Ez idő óta sem szűnt meg a magyar történelmi irodalmat értékes, alapvető tanulmányokkal gazdagítani. Munkásságának részletes méltatását mellőzve, csupán néhány fontosabb művére hívjuk fel az Akadémia figyelmét. Az éveken át szerkesztésében megjelent Magyar Könyvszemlében közzétett számos kisebb tanulmány összefoglalásaképpen megírta a *Magyar Nemzeti Múzeum Széchényi Orsz. Könyvtárának történetét*. A nagyszabású mű nyomtatásban megjelent I. kötete nemcsak az intézet belső történetének mintaszerű, alapos feldolgozása, hanem egyben Széchényi Ferenc korának is becses forrásműve. A *magánkegyuri jog hazánkban a középkorban* című művében e jogi és történelmi szempontból egyaránt nagyon bonyolult kérdésnek a szakkörökben élénk visszhangot és elismerést kiváltó feldolgozását adta, az eddig homályban volt részletek tisztázásával egyetemben. A *párbér jogi természetéhez* című tanulmányában Timonnal polemizálva okleveles források alapján tisztázza a párbér természetét. Az *Akadémia és a Nemzeti Múzeum* c. értekezése értékesen egészíti ki múzeumtörténelmi tanulmányait. Karácsonyi Jánossal és Lukcsics Józseffel együtt

részt vesz az *Egyháztörténelmi Emlékek a magyar hitújítás korából* c. nagyszabású forráskiadvány szerkesztésében. Tudományos munkássága mellett nagyértékű kulturális és nemzeti funkciót teljesít a Julián Egyetben.

Akadémiánknak Kollányi egyik legbuzgóbb, közszeretetének örvendő tagja, akinek megválasztása csak dicsére fog válni e tudós testületnek.

Csánki Dezső r. t.
 Angyal Dávid r. t.
 Áldásy Antal l. t.
 Domanovszky Sándor l. t.
 Hóman Bálint l. t.
 Lukinich Imre l. t.

A II. OSZTÁLYBA

KÜLSŐ TAGNAK:

Alulírottak **Dr. DABROWSKI JÁNOS** lengyel történét-író, krakói egyetemi tanárt *külső tagnak* ajánljuk.

Dabrowski a fiatalabb lengyel történétírók egyik legtevékenyebb és legérdemesebb tagja. Történelmi munkásságának főtárgya: a XIV—XV-ik századi lengyel-magyar érintkezések megvilágítása.

Dabrowski tanár teljesen érti és beszéli a magyar nyelvet; többször járt Magyarországon, dolgozott számos magyarországi könyv- és levéltárban, s részt vett a krakói tudományos akadémia által tervezett expedícióban, mely 1913-ban több magyarországi könyv- és levéltárban végzett kutatásokat.

A krakói tudományos akadémia megbízásából ezenkívül még két ízben a vatikáni levéltárban is végzett kutatásokat, s dolgozott a párisi, bécsi és prágai levéltárakban is.

Lengyel nyelven írt tudományos munkái a következők:

1. *Krakó és Magyarország a Középkorban*. (Megjelent a Rocznik Krakowski XIII-ik évfolyamában és különnyomatban. 1911. 66 oldal.) Ebben a munkájában Krakónak Magyarországgal való kulturális és kereskedelmi kapcsolatait (a középkorban) mutatja be a krakói városi levéltárban végzett kutatásai, valamint lengyel és magyar szak- és forrás-munkák alapján.

2. *Az Amadék nemzetségének eredete*. (1912. 8 oldal.)

3. *Mazóviai Zsófia házassága Báthory Istvánnal*. (1913.)

4. *Középkori magyar krónikák*. (1914. 32 oldal.)

5. *Lokietek Erzsébet*. (1914, a krakói tudományos aka-

démia kiadása, 131 oldal.) Ebben a munkájában Károly Róbert feleségének életrajzát adja, kiemelve politikai szereplését a két ország közötti szorosabb kapcsolat létesítése körül. Sok oly mozzanatot világít meg, mely eddig a lengyel történetírásban nem volt ismeretes. Kifejti többek közt azt is, miért oly egyoldalú és elfogult Erzsébettel szemben Czarnkovi János krónikás s mért tünteti föl lengyelországi helytartóságát oly kedvezőtlen színben.

6. *Lokietek korából.* (1916, a krakói tudományos akadémia kiadványa, 51 oldal. (Ebben az értekezésben az utolsó Árpádok és közvetlen utódaik korának magyar-lengyel érintkezéseit mutatja be s kifejti, hogy a két ország igen gyakran támogatta egymást, ami nagy előnyére volt mindkettőnek.

7. *Nagy Lajos utolsó évei.* (1918, a krakói tudományos akadémiá kiadása, 422 oldal.) Ez Dabrowskinak legnagyobb és legértékesebb munkája. E művében többet ad, mint címe mutatja, mert igen részletesen foglalkozik Károly Róbertnek és Nagy Lajosnak a lengyel trón megszerzése érdekében kifejtett működésével s általában e két király uralkodásának lengyel-magyar kapcsolataival. Részletesen kimutatja, hogy Magyarország volt az egyetlen ország, mely Lengyelország nehéz helyzetén segíthetett s melynek szövetsége oly értékes volt Lengyelországra nézve. A magyar szövetségnek köszönhette Lengyelország, hogy oly hatalmas országgá lett. Kifejti továbbá, hogy téves az a nézet, mintha Lajosnak uralkodása káros hatású lett volna Lengyelországra nézve s kimutatja miért alakult róla oly kedvezőtlen ítélet. Dabrowski újítást hoz be azzal, hogy „Nagy“-nak nevezi Lajost, holott a lengyelek csak „Magyar“-nak nevezik. Ezzel is elismeri nagyságát. Ily alapos és értékes munka a magyar-lengyel kapcsolatáról még nem jelent meg lengyel nyelven.

8. *Jelentés a magyarországi kutatásokról.* (A krakói tud. akad. kiadása. 1919.)

Az 1913-iki lengyel tudományos expedíció magyarországi kutatásainak eredménye. A talált anyagnak nagy részét Dabrowski dolgozta fel e kötetben.

9. *I. Ulászló Magyarországon.* (1922. A varsói tud. társulat kiadása. 202 oldal.) E munkája I. Ulászló magyarországi uralkodásával s főleg a várnai csatával s annak előzményeivel foglalkozik. Fő érdeme munkájának az, hogy megdönti Dlugosznak azt a téves állítását, hogy Hunyadi János volt az oka I. Ulászló elestének, mely nézet általánosan el volt terjedve Lengyelországban s melyet többek közt Prochaska lengyel történetíró is külön értekezésben dolgozott fel. Dabrowski az összes idevonatkozó kuffók alapján kimutatja Dlugosz

állításának téves voltát és tisztázza Hunyadyt. A lengyel tudományos kritika nagy elismeréssel fogadta e munkát.

Dabrowski ezzel a munkásságával, valamint a krakói egyetemen tartott előadásaival már mintegy iskolát teremt, mely a magyar-lengyel kapcsolatokkal és a magyar történelemmel való foglalkozás szükségére és fontosságára hívja fel a lengyel történészek figyelmét.

A tisztán tudományos érdemen kívül azonban az ő munkásságának politikai értéke is van Magyarországra nézve, mert kimutatja, hogy a Magyarországgal való szoros kapcsolat nagy előnyére vált Lengyelországnak.

Dabrowskinak vannak magyar nyelvű cikkei is, így *Csarnkowi János ügye* (Századok, 1916) és *Lokietek viszonya Magyarországgal*. (Történeti Szemle X. évf.)

Dabrowski ezenkívül *nagy publicisztai tevékenységet* is fejt ki *a magyar-lengyel baráti viszony megerősítése* céljából. Számos magyarbarát cikke jelent meg a krakói „Czas“ hasábjain s önálló munkái is vannak e téren, így: *A lengyel légiók* (Budapest, 1916), *A lengyel kérdés Magyarországon* (1916) s most legújabban jelent meg rendkívül értékes munkája: *Magyarország* (Wegry, Kraków, 1923); melyben Magyarországot ismerteti *nagy alaposággal és rokonérzéssel*. E művében Magyarország földrajzát, történetét, kultúráját, gazdasági és néprajzi viszonyait mutatja be, valamint a trianoni béke okozta megcsonkítás súlyos következményeit is. E munkája már idáig is nagy érdeklődést kelt Magyarországról. Határozottan lehet állítani, hogy a külföldi történetírók közt senki sem fejtett ki a jelenlegi időkben oly nagy irodalmi munkásságot, a magyar történelmet és vonatkozásokat illetőleg, mint Dabrowski, kinek már idáig is elévülhetetlen érdemei vannak.

Csánki Dezső r. t.

Angyal Dávid r. t.

Áldásy Antal l. t.

Domanovszky Sándor l. t.

Hóman Bálint l. t.

Lukinich Imre l. t.

A III. OSZTÁLYBA

TISZTELETI TAGNAK:

HAUSZMANN ALAJOS-t, hazánk egyik legkiválóbb és érdemekben leggazdagabb építő művészt, tiszteleti tagnak

ajánljuk. Hauszmann Alajosnak századokra szóló építészeti műremekei Budapestnek maradandó ékességei; hosszú tanári pályáján a kiváló építészek egész nemzedékét nevelte és mint a Műegyetem volt rektora, a Mérnök-Egylet és az Országos Középítési Tanács volt elnöke, a magyar mérnöki kar érdekeit s az évek hosszú során át mint a Képzőművészeti Társulat volt alelnöke, a magyar képzőművészet ügyét a leg-hathatósabban előmozdította. Egy hosszú eredményekben és érdemekben egyaránt gazdag életmunkának méltó elismerése volna, ha a tek. Akadémia Hauszmann Alajost tiszteleti tagul megválasztaná, amire ő teljes mértékben rászolgált és amire mi őt legbensőbb meggyőződéssel a legmelegebben ajánljuk.

Szily Kálmán t. t.
Rados Gusztáv r. t.
Ilosvay Lajos r. t.

A III. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

LEVELEZŐ TAGNAK:

KAÁN KÁROLY földmivelésügyi h. államtitkárt a III. osztály B) alosztályába levelező tagul leendő megválasztásra ajánljuk. Javaslatunk megtételére indít az a körülmény, hogy Kaán Károly hazai erdészeti irodalmunk legjelesebb művelőjének, az alkalmazott természettudományoknak, az erdészetnek terén való munkásságát elismerésre juttassuk. Nem is szólva arról, hogy Akadémiánk nélkülözi most az erdészet képviselését és nem is szólva arról, hogy hazánk mostani viszonyai közt az erdészet szaktudományát külön figyelemre is kell méltatnunk.

Kaán Károly született 1867-ben Nagykanizsán, ahol elvégezve középiskoláit, majd a selmecbányai erdészeti akadémiát és megszerezve az erdészmérnöki oklevelet az államerdészet nagy ösztöndíjával, 1898-ban külföldi tanulmányútra indult, amely idő alatt a karlsruhei műegyetemen erdésztechnikai és erdőgazdasági tanulmányokkal foglalkozott, majd Németország, Svájc és Ausztria erdőborította vidékeit utazta be, erdésztechnikai, erdőgazdasági és erdőgazdaságpolitikai tanulmányokat végezve. Rövid ideig tartó külső erdészeti szolgálat után a földmivelésügyi minisztériumba került, ahol kiváló szakbeli képzettsége és ismereteinél fogva jutott el ma elfoglalt állásába. Hivatali működése alatt az állami erdők gazdaságának reformját vitte keresztül, kivált az

okszerű gyérités és a természetes felújítás alkalmazásával. Majd a gyászos napok bekövetkeztével kormánybiztosi minőségben az erdő és faügyek intézésével foglalkozik, de legkivált leginkább az Alföld fásításának munkálatait intézi nagy körültekintéssel. Irodalmi munkálkodása kapcsolatos pályafutásával. Szorgalmas munkássága (dolgozatainak száma 56) egész sorát öleli fel a szakszerű kérdéseknek, és pedig oly alapossággal és oly felkészültséggel, hogy egyes irodalmi munkáival az Erdészeti Egyesület és az Akadémiának jutalmát is kiérdemelte. Jelentősebb irodalmi munkálatai közül csak a következőket emeljük ki. Átalakulások az erdőgazdaság szállító eszközeiben (Erdészeti Lapok, 1899), amelyben a szárazon való szállítás rendszerét okolja meg és dolgozza ki. A tenyésztet megindulásának mesterséges elhalasztása ültetésre szánt csemetéknél. (Erd. Lapok, 1900). A bükküzifa tartósságának és kelendőségének kérdéséhez. (Erd. Lapok, 1902.) Több közleményében (Erd. Lapok, 1903—4.) erdőgazdasági eljárásunkban teljes és oly rendszer változást sürget, amelyek közgazdasági előnyei, nemzeti és nemzetgazdasági szempontból jelentősek. Erdőgyérités (Erd. Lapok, 1904.) című értekezésében a fenyőerdő-gazdaságok gyéritő eljárásának jelentőségét méltatja a többtermelés szolgálatában. Erdőgazdasági eredmények és azok gazdaság-politikai következtetései című dolgozatában (Erd. Lapok, 1911.) az erdőgazdasági eljárások megváltoztatása érdekében kifejtett évtizedes irodalmi működésének gyakorlati, gazdasági eredményeiről számol be. Erdőt az Alföldre (Köztelek, 1919.) című tanulmányában az alföldi erdők telepítésének és az alföldi fásításnak nagy közgazdasági jelentőségével foglalkozik. Erdőgazdasági politikai kérdések című önálló munkájában (1920.) az erdők nagy szerepét méltatja az integer ország gazdasági egységében olyan sikerrel, hogy 1922-ben Akadémiánk a Kereskedelmi Bank jutalmával tüntette ki. Erdőgazdasági problémák és azok megoldása (1922.) című munkájában a csonka ország közgazdaságilag is fontos problémáit tárgyalja és azok megoldásának módjait fejtegeti. Több közleményben foglalkozik az erdészeti szakoktatás kérdésével. A természeti emlékek fenntartása (1909.) és A természetvédelem és a természeti emlékek fenntartásának kérdése (1919.) című munkáiban a természeti emlékek fenntartásának nagy jelentőségét bizonyítja, a külföldön mind nagyobb arányokban kifejlődő kultuszra mutatva rá. Ismerteti a történelmi vonatkozású emlékeket, majd a természetrajzi, gazdaságtudományi és esztetikai jelentőséggel bíró emlékeket. Az erdészeti szaktudomány körében kifejtett sokoldalú jeles munkássága további

jelentős jövőre nyújt biztosítékot. Eddigi munkálkodása is méltó arra, hogy Akadémiánk elismerését kiérdemelje, miért is a levelező tagul való megválasztását ajánljuk.

Mágocsy-Dietz Sándor r. t.
Tuzson János l. t.

Dr. MORAVCSIK ERNŐ Emilt, a Pázmány Péter tudományegyetemen az elmekórtan nyilvános rendes tanárát a III. osztály B) alosztályába levelező tagul ajánljuk.

Dr. Moravcsik Ernő Emil 1858-ban született, orvostanulmányait a budapesti egyetemen végezte, ahol 1881-ben nyert oklevelet. Gyógyszertani és általános kórtani tanulmányok után, a gyakorlati szakmák hosszabb sorozatának elsajátítása után 1883-ban lépett az elme- és idegkórtan terére. E szakmából 1887-ben nyert magántanári képesítést, amit 1892-ben nyilvános rendkívüli, majd 1902-ben nyilvános rendes tanári kinevezése követett az elmekórtani tanszékre. 1890 óta tagja az Igazságügyi Orvosi Tanácsnak, melynek 1913 óta elnöke épp úgy, mint a törvényszéki orvosi vizsgáló bizottságnak is. Több éven át volt a budapesti Orvosegyesület jegyzője, titkára, majd másodelnöke. Tanulmányi célokból egész Európát beutazta s számos külföldi, nemzetközi kongresszusnak volt előadója és elnöke. Több külföldi tudós társaságnak, így a parisi Sociéte de Psychiatrie, a Sociéte clinique de Médecine mentale, a Societa Freniatica Italiana, továbbá a Verein für Psychiatrie und Neurologie külföldi tagja. A budapesti egyetemen európai színvonalon álló elme- és idegkórtani klinikája az ő tervei és utasításai szerint épült.

Ezen szervező és orvos, illetve tudományos társulati működésén kívül igen nagy és magas színvonalú irodalmi tevékenységet fejtett ki egyrészt a pszichiatria és neurologia, másrészt a törvényszéki elmekórtan és kísérleti psychologia körében: dolgozatai magyar, német és francia szaklapokban jelentek meg, a nemzetközi szakirodalomban elismert nevet teremtve szerzőjüknek. A rendelkezésre álló klinikai és kísérleti módszerek alapján főleg az alkoholizmussal, morphinizmussal, veszettséggel, epilepsiával, hystériával, paralysis progressivával, dementia praecox-sal, az igazságszolgáltatás keretében értékesíthető psychopathologiai állapotokkal foglalkozott. Több éven át kutatta kísérleti alapon a körzeti ingereknek a hallucinációra való befolyását, s fokozatosan építette fel a hallucinációkra vonatkozó tanát. A dementia praecox körképében vizsgálatai számos finom árnyalatot derítettek ki.

Több értékes adatot szolgáltatott a tudománynak kísérleti pszichológiai tanulmányai is, amelyeknél főleg a psychés műveletekhez csatlakozó physisikai tüneményekkel foglalkozik. A háborús psychosisokról írt munkáját a külföldi szakemberek sokszor idézett forrásmunkának tekintik. Moravcsiktól származik az 1897-ben megjelent első, szélesebb alapokon kidolgozott, magyar nyelvű elmekörtan tankönyve: „Gyakorlati Elmekörtan“ címmel, amelyből az 1913-ban megjelent „Elmekörtan és Gyógytan“ című, rövid idő alatt három kiadást megért kézikönyve fejlődött ki. 40 évi tudományos munkássága alatt tollából több mint 300 önálló munká jelent meg, amelyeknek csak címbeli felsorolása is meghaladja az ajánlás céljaira szánt kereteket, amelyeket azonban chronologikus sorrendben ajánlatunkhoz betekintésre mellékelni bátrak vagyunk. Mind ezen dolgozataiban Moravcsik vizsgálatainak és észleléseinek eredményeit rakta le, s a casuisticus közleményei is azt célozták, hogy a psychiatria egyes függő, vagy eléggé ki nem alakult kérdéseire adatokat szolgáltatson. A munkák óriási száma, szerzőjük ritka munkaképességéről és szívós kitartásáról tesz tanuságot, a munkáknak színvonala és értéke pedig Moravcsikot szakmájának legelső európai képviselői közé emeli. Tudományos munkásságán kívül az elmekörtannak külön arra hivatott egyéniséget igénylő gyakorlata avatta Moravcsik nevét fogalommal, amelyet a tudományos orvosi világ tisztel, a szenvedő emberiség pedig szeretettel értékel. Hogy az elmekörtan hazánkban a szakmát megillető színvonalra került, jórészt Moravcsik Ernő nevéhez és munkásságához fűződik.

Szorgalmas és eredményes munkában eltöltött életének méltó jutalmazása, ha hazánk legmagasabb tudományos intézménye Moravcsik Ernő Emil dr.-t kebelébe fogadja, amelynek ő kétségtelenül diszére válik.

Dr. Moravcsik Ernő Emil fontosabb dolgozatai:

1. Az alkoholizmusról kórodai észlelések és vizsgálatok alapján (Orvosi Hetilap, 1886). —
2. A környéki ingerek befolyása az érzécsalódásokra (Orvosi Hetilap, 1892). —
3. Künstlich hervorgerufene Hallucinationen (Zentralblatt für Nervenheilkunde und Psychiatrie, 1906). —
4. A bujakóros psychosisokról (Orvosi Hetilap, 1884). —
5. Das hysterische Gesichtsfeld im wachen und hypnotischen Zustande (Neurologisches Zentralblatt, 1890). —
6. Hysterische Symptome bei syphilitische Veränderungen des Gehirnes (Zentralblatt für Nervenheilkunde, 1888). —
7. Über Zeugnissfähigkeit (Monatsschrift für Kriminalpsychologie, 1907). —
8. Über die Frühsymptome der progressiven Paralyse (Allgemeine Zeitschrift

für Psychiatrie 58 k.). — 9. A dementia paralytica atypias formái (Gyógyászat, 1914). — 10. A veszettségről kórodai észleletek alapján (Orvosi Hetilap, 1886). — 11. Diagnostische Associationsuntersuchungen (Allgemeine Zeitschrift für Psychiatrie B. 68. 1911). — 12. A perlekedő tébolyodottságról (magyar jogászegyleti értekezések, 1893). — 13. Paraoniás elmekórformákról (Orvosi Hetilap, 1916). — 14. Experimente über das psychogalvanische Reflexphänomen (Journal für Psychologie und Neurologie, 1911). — 15. Psychosen des Krieges (Wiener medizinische Wochenschrift 1916). — 16. Az epilepsiáról (Orvosi Hetilap, 1885). — 17. A psychikus infectióról (Orvosi Hetilap, 1888). — 18. A csökkent beszámítási képességről (Orvosi Hetilap, 1888). — 19. Izombeidegzési rendellenességek elmebetegeknél (Gyógyászat, 1891). — 20. A nehézkóros öntudatzavar (Gyógyászat, 1900). — 21. Az ellenállhatatlan erő mint a beszámítást kizáró ok (Gyógyászat, 1900). — 22. A fogságban fejlődő elmebetegségről (Magyar orvosi Archivum, 1901). — 23. A tanuvallomások psychológiája (Ügyvédek lapja, 1908). — 24. A társadalom védelme a bűntettek ellen (Orvosi Hetilap, 1911). — 25. A degeneráltság szerepe a bűncselekmények aetiológiájában (Wlassits-émlékfüzet, 1912). — 26. A morphinismusról (Orvosképzés, 1911). — 27. A cselekedetek rendellenes indító okai (Bűnügyi Szemle, 1912). — 28. Az influenza alatt észlelt idegrendszerbeli, főleg psychés zavarokról (Orvosképzés, 1921). — 29. Az agyvelő érző, mozgató, zenei középpontjairól és a zeneművészekről (Természettudományi Közlöny, 1923). — 30. Az orvos működési köre az igazságügyi közszolgálatban (Budapest, 1901). — 31. Az idegbetegségek gyógyítása (Budapest, 1903). — 32. Elmekór- és gyógytan (1922).

Kétly Károly l. t.
Schaffer Károly l. t.
Verebélly Tíbor l. t.

